

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η Αθήνα του σήμερα συζητάει... με την Αθήνα των 60s»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΑΡΙΑ ΚΑΚΑΣΑ
Α.Μ. 51815079

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΧΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

2023-2024

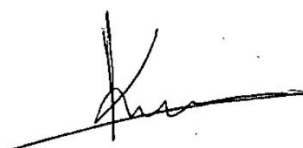
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Γεωργία Μαρία Κακασά του Γρηγορίου, με αριθμό μητρώου 51815079 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών του Τμήματος Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Γεωργία Μαρία Κακασά

Εξεταστική Επιτροπή

Γεώργιος Μαχιάς, Λέκτορας

Ευαγγελία Κατσαΐτη, Λέκτορας

Νικόλαος Στεφανής, Ακαδημαϊκός Υπότροφος

Περίληψη

Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία, γίνεται μια μελέτη – μέσα από τον φωτογραφικό φακό – για την αρχιτεκτονική της Αθήνας σε δύο διαφορετικές εποχές, συγκρίνοντας το «σήμερα» με τη δεκαετία των 60s. Θα αναλυθούν οι έννοιες της φωτογραφίας και της αρχιτεκτονικής, όπως και η επιρροή τους και οι «τάσεις» που δημιούργησαν. Στη συνέχεια, θα γίνει μια ανάλυση της τεχνολογίας της φωτογραφίας, μέσα από έναν «χρονολογικό χάρτη» για της φωτογραφικές μηχανές και τις καινοτομίες που δημιουργήθηκαν από τα 60s μέχρι και σήμερα. Η επόμενη ενότητα, αφορά την αρχιτεκτονική και, πιο συγκεκριμένα την αρχιτεκτονική της Αθήνας. Υπάρχει αναλυτικός σχολιασμός των τάσεων και των κτιρίων της εποχής, ενώ στη συνέχεια υπάρχουν εικόνες που απεικονίζουν την «τότε» οπτική της πόλης. Ομολογουμένως, η Αθήνα έχει αλλάξει οπτικά στην πάροδο των τελευταίων δεκαετιών και, αν και κάποια κτίρια και σημεία μένουν απaráλαχτα, θα παρατηρήσουμε πως κάποια άλλα έχουν υποστεί ριζικές αλλαγές. Μέσα από την έρευνα και τη συλλογή κειμένων, άρθρων, εικόνων καθώς και τη λήψη φωτογραφιών (με πανομοιότυπα κάδρα), σχολιάζονται οι ομοιότητες/διαφορές στην αρχιτεκτονική και τη γενική οπτική της πόλης, ενώ παράλληλα συνοδεύονται από την εξέλιξη της φωτογραφίας και τη διάδοση της στη σύγχρονη εποχή. Στο τέλος, θα παρουσιαστούν όλες οι φωτογραφίες (των κτιρίων) σε δίπτυχα, πρώτα οι παλιές και αμέσως μετά οι νέες, έτσι ώστε να μπορούν να παρατηρηθούν ευκολότερα οι αντιθέσεις και τα κοινά σημεία μεταξύ των εποχών.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

1. Φωτογραφία
 - 1.1 Η εξέλιξη της φωτογραφίας στην πάροδο (περίπου) 70 χρόνων
 - 1.2 Σημαντικές φωτογραφικές μηχανές – από την αναλογική στην ψηφιακή εποχή
2. Αρχιτεκτονική
 - 2.1 Η αρχιτεκτονική της Αθήνας στα 1950s-1960s και η εξέλιξη – και μεταμόρφωσή της – μέχρι σήμερα
 - 2.2 Σημαντικά αρχιτεκτονικά δημιουργήματα της Αθήνας
3. Συμπεράσματα, ανάλυση, λήψεις φωτογραφιών και τελικό αποτέλεσμα
4. Βιβλιογραφία

Εισαγωγή

Η φωτογραφία και η αρχιτεκτονική, είναι δύο τέχνες που μόνιμα εξελίσσονται και αλλάζουν, και τα μονοπάτια τους πολλές φορές συναντιούνται. Προκειμένου να μελετήσουμε τις διαφορές στην αρχιτεκτονική της πόλης, καθώς και την εξέλιξη της φωτογραφίας, έχει γίνει αναλυτική έρευνα για φωτογραφικό υλικό της εποχής, καθώς και εύρεση συγκεκριμένων κειμένων και άρθρων που αναφέρονται στις σχετικές εξελίξεις και αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν ανά τα χρόνια. Θα σχολιαστούν σημαντικές πληροφορίες για το μονοπάτι της φωτογραφίας απ' την αναλογική στην ψηφιακή εποχή και, παράλληλα, θα παρουσιαστούν και αναλυθούν μερικά από τα σημαντικά κτίρια της Αθήνας. Έτσι, θα αναδειχθεί, μέσα από την παρουσίαση εικόνων και κειμένου, καθώς και ανάλογου φωτογραφικού υλικού που έχει δημιουργηθεί με βάση τις απαιτήσεις της εργασίας, πόσο σημαντική είναι η φωτογραφική απεικόνιση μιας πόλης, πως αλλάζει η αρχιτεκτονική της και πώς διατηρούνται ή «μεταμορφώνονται» τα κτίρια/στοιχεία της ανά τα χρόνια.

1. Φωτογραφία

1.1 Η εξέλιξη της φωτογραφίας στην πάροδο (περίπου) 70 χρόνων

Οι ρίζες της τέχνης ξεκινούν από μια εποχή πολύ μακρινή για το σύγχρονο πολιτισμό. Από την εποχή του *homo sapiens* – δηλαδή την εμφάνιση του ανθρώπινου είδους – υπήρξε η ανάγκη για καλλιτεχνική δημιουργία. Αυτό που ονομάζουμε σήμερα τέχνη. Με έμπνευση από τον ορισμό της «φωτογραφίας» στο website του μουσείου Tate του Λονδίνου¹, η φωτογραφία είναι η τέχνη, ή πρακτική, με την οποία δημιουργείται μια εικόνα μέσω της επίδρασης του φωτός πάνω σε μια φωτοευαίσθητη επιφάνεια ή υλικό (ή, στην ψηφιακή εποχή, ενός αισθητήρα).

Ο ρόλος που κατέχει η φωτογραφία τις τελευταίες δεκαετίες, έχει υποστεί δραματική αλλαγή σε αντίθεση με το πρόσφατο παρελθόν της. Αναγνωρίζεται, πλέον, ως μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης και εντάσσεται στα πλαίσια της ιστορίας της τέχνης. Αυτό δε θα μπορούσε να γίνει χωρίς τη συμβολή σπουδαίων φωτογράφων και θεωρητικών που εμφανίζονταν ανά τα χρόνια². Από τους πιο πρωτοπόρους εξ' αυτών, που επέβαλλε τη φωτογραφία στη ζωή των ανθρώπων ως μορφή τέχνης ισάξια με τις υπόλοιπες, ήταν ο Alfred Stieglitz. Γεννημένος το 1864 στο Hoboken του New Jersey των ΗΠΑ, υπήρξε επαναστατικός καλλιτέχνης και φωτογράφος. Σε ένα από τα βασικά έργα του, ο Stieglitz φωτογράφησε σύννεφα με σκοπό να αποδώσει νοήματα γύρω από την φιλοσοφία της ζωής. Η προσέγγιση του έργου του με τίτλο «Equivalents», παίζει καθοριστικό ρόλο στην καλλιτεχνική υπόσταση της τέχνης της φωτογραφίας και έχει ως αποτέλεσμα, ο «ηγέτης» του αμερικανικού μοντερνισμού, να καταλήξει με το έργο του να επηρεάζει σπουδαίους φωτογράφους μέχρι και σήμερα.

Από τη στιγμή που η φωτογραφία καθιερώθηκε ως μορφή τέχνης και μέσω της άνθισης της φωτοειδησεογραφίας στις δεκαετίες 1950-1960, μέχρι το 1970 έχουν γίνει τεράστια «άλματα» τόσο σε τεχνολογικό επίπεδο, όσο και σε πολιτισμικό. Η τεχνολογική πρόοδος από το 1950 μέχρι και το σημερινό παρόν, θα εξεταστεί παρακάτω (επόμενη ενότητα, «1.2») – μέσα από την αναφορά και τη χρονολογική ανάλυση της εξέλιξης των φωτογραφικών μηχανών.

Πιο συγκεκριμένα η δεκαετία του 1960 στην Ελλάδα σημαδεύτηκε από σημαντικά γεγονότα και αυτό επηρέασε και την τέχνη. Στις αρχές του 1960 η Ελλάδα βίωνε μια περίοδο ανάκαμψης σε διάφορους τομείς, όπως οι τέχνες. Σε σύντομο χρονικό διάστημα υπήρξαν αλλαγές στην εσωτερική πολιτική της Ελλάδας που την στιγματίσαν και, το 1967, η χώρα κυβερνήθηκε από στρατιωτική δικτατορία και απαγόρευσε την καλλιτεχνική έκφραση.³ Το κλίμα της εποχής βρίσκεται ενάντια στους

¹ (μεταφρ.) από την ιστοσελίδα του Μουσείου Tate – www.tate.org)

² Ιστορία της Τέχνης (2011)

³ Άρθρο «Στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα» - από www.wikipedia.org

φωτογράφους, οι οποίοι διαμαρτύρονται και απεργούν. Παράλληλα, η φωτογραφία ανθίζει στο τομέα της φωτοειδησεογραφίας. Το φωτορεπορτάζ έχει την ικανότητα να καταγράψει και να μεταδώσει τη πληροφορία σε ελάχιστο χρόνο, κάτι που δεν μπόρεσε να ξεπεράσει καμία μορφή τέχνης. Οι φωτογράφοι χρησιμοποιούν το φακό τους με σκοπό να καταγράψουν πρόσωπα και γεγονότα εκείνης της εποχής. Η πολεμική τέχνη κυριαρχεί στην φωτογραφία την περίοδο που οι πολιτικές αλλαγές είναι κρίσιμες και επαναλαμβανόμενες. Η φωτογραφία χρησιμοποιήθηκε με τέτοιο τρόπο και να συνέβαλε στην καθοδήγηση της κοινής γνώμης, με την μεταφορά πολιτικών και κοινωνικών μηνυμάτων από όλες τις πλευρές. Από τους πιο γνωστούς εκπροσώπους της φωτοειδησεογραφίας εκείνης της εποχής, είναι ο Κώστας Μπαλάφας και ο Δημήτρης Παπαδήμος.

Ο Κώστας Μπαλάφας είναι ένας από του σημαντικότερους φωτογράφους του 20ου αιώνα. Γεννήθηκε το 1920 στην Κυψέλη της Άρτας⁴. Θεωρείται πρωτοπόρος της σύγχρονης Ελληνικής φωτογραφίας και έγινε γνωστός για την καταγραφή θεμάτων όπως, του τρόπου ζωής της ελληνικής υπαίθρου, το αλβανικό μέτωπο και την «Κατοχή». Χρησιμοποίησε το φακό του και κατέγραψε κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, με έμφαση στην καθημερινότητα των ανθρώπων, την φτώχεια, την εργατική τάξη, την παράδοση και την ταυτότητα του ελληνικού λαού, όπως επίσης το τοπίο και την αρχιτεκτονική. Επίσης συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες και περιοδικά της εποχής⁵ και δίδαξε φωτογραφία στην Ακαδημία Δημιουργικής Φωτογραφίας «Leica Academy» μέχρι το τέλος της ζωής του.

Ο Δημήτρης Παπαδήμος ήταν ένας Έλληνας φωτογράφος με σπουδαίο έργο. Γεννήθηκε στο Κάιρο το 1918. Από μικρή ηλικία ασχολήθηκε με την φωτογραφία ενώ κατά την διάρκεια της καριέρας του πειραματίστηκε και με τον κινηματογράφο. Η καριέρα του στην φωτογραφία ξεκίνησε στα χρόνια της υπηρεσίας του ως στρατιωτικού φωτογράφου στις Ελληνικές Δυνάμεις Μέσης Ανατολής και στο Γραφείο Τύπου της εξόριστης ελληνικής κυβέρνησης. Αφού πρώτα κάλυψε με τον φωτογραφικό του φακό και την τραγωδία των Δεκεμβριανών άρχισε να ταξιδεύει σε διάφορα σημεία του κόσμου παρέα με την μεγάλη του αγάπη την φωτογραφία. Επιστρέφοντας μόνιμα στην Αθήνα το 1965, φωτογραφίζει αδιάκοπα την Ελλάδα αλλά ακόμα περισσότερο την Αθήνα. Αποτύπωνε με τον φακό του τοπία, κτίρια, ανθρώπους με ξεχωριστό και καινοτόμο τρόπο. Εκείνη την εποχή συνεργάστηκε με περιοδικά, οργανισμούς αλλά και μουσεία. Το αρχείο του αποτελείται από ανυπολόγιστο αριθμό φωτογραφιών, καλύπτοντας τέσσερις δεκαετίες και ένα σημαντικό κομμάτι του γεωγραφικού πλάτους της Μεσογείου. Επιθυμία του ήταν να δωρίσει, μετά το θάνατο του, η σύζυγός του Λιάνα Παπαδήμου και ο υιός του Ιωάννης Παπαδήμος, το αρχείο του στο τμήμα Ε.Λ.Ι.Α. του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (Μ.Ι.Ε.Τ) – όπως και έγινε το 1994. ⁶ Πολλές από τις παλιές φωτογραφίες

⁴ Άρθρο «Κώστας Μπαλάφας» - από www.wikipedia.org

⁵ «Ο φωτογράφος του '40 και της Εθνικής Αντίστασης με την ποιητική και ουμανιστική ματιά» - photologio.gr

⁶ «» – από το website <https://www.dimitripapadimos.gr>

που έχουν επιλεγεί για να διεκπεραιωθεί αυτή η πτυχιακή εργασία, έχουν «τραβηχτεί» από τον Δημήτρη Παπαδήμο και εκφράζουν μια γεύση του έργου του.

Οι δεκαετίες του 1960 και του 1970, αποτελούν μια από τις πιο συγκλονιστικές εποχές στην ιστορία, όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης γενικότερα. Αυτή η – μεταπολεμική – περίοδος, απαρτίζεται από ποικίλες αλλαγές, όπως: τεχνολογική ανάπτυξη, κοινωνικοπολιτικά κινήματα, υπερκατανάλωση, αύξηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς και την έκρηξη της διαφήμισης. Μέσα σε αυτό το κλίμα, δημιουργήθηκαν ρεύματα που σημάδευσαν την τέχνη, μερικά από τα οποία είναι, «Pop art», «OP art», «Kinetic art», «Conceptual art» και ο «μινιμαλισμός». Αντίστοιχα, στη φωτογραφία, δημιουργήθηκαν κινήματα εκ των οποίων, τα πιο άξια αναφοράς είναι, η «νέα αντικειμενικότητα» και η «φωτογραφία δρόμου». Η φωτογραφία στην Ελλάδα του 70, άρχισε να «συνομιλεί» και να επηρεάζεται από διεθνή τάσεις και κριτικές προσεγγίσεις της εποχής, όπως η καλλιτεχνική φωτογραφία και το φωτογραφικό ντοκουμέντο, αποκτώντας νέα δυναμική και έκφραση. Παράλληλα, εμφανίζονται πολλοί επαγγελματίες που παίρνουν αφορμή από τα δρόμους και, μέσω του έργου τους, ασκούν σχολιασμό και δημιουργούν έντονες συζητήσεις και αντιδράσεις.

Η φωτογραφία είναι παγκοσμίως διαδεδομένη το 1990 και απευθύνεται σε πολύ περισσότερους ανθρώπους – επαγγελματίες, αρχάριους, λάτρεις της τέχνης κ.ά. Έχει γίνει πλέον ένα βασικό μέσο επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων και, με τον καιρό, αρχίζει να εντάσσεται πιο έντονα στο εργασιακό περιβάλλον και τις επιχειρήσεις. Στις 19 Φεβρουαρίου του 1990, η εταιρία Adobe βγάζει την πρώτη (επίσημη) έκδοση του λογισμικού «Photoshop» στην αγορά – το πρώτο λογισμικό επεξεργασίας εικόνων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές⁷. Το Photoshop, αν και είχε κάποια εμφανή προβλήματα (πολύ μικρά εικονίδια και περιβάλλον, έκδοση μόνο για υπολογιστές Macintosh κ.ά.) ήταν μια από τις πιο επαναστατικές ιδέες της εποχής και πρόσφερε στους χρήστες πολύ σημαντικές δυνατότητες, διευρύνοντας δραματικά τους ορίζοντες στο κομμάτι της επεξεργασίας εικόνων. Η ύπαρξη αυτού το λογισμικού, μαζί με τις αλλαγές στην τεχνολογία της φωτογραφίας (ψηφιοποίηση των φωτογραφικών μηχανών) που συνέβαινε από τα μέσα της δεκαετίας του '80, ήταν οι μεγαλύτεροι και κομβικότεροι παράγοντες για το άλμα της φωτογραφίας από την αναλογική στην ψηφιακή εποχή. Είναι επίσης άξιο αναφοράς, ότι το Photoshop, εξαιτίας των εντυπωσιακών δυνατοτήτων που είχε ως προς τη μεταποίηση και επεξεργασία εικόνων, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις και συζητήσεις στο κοινό, σχετικά με την «αλήθεια» της φωτογραφίας/εικόνας και την ορθότητα των επεξεργασμένων αποτελεσμάτων.

Μετά την είσοδο της ανθρωπότητας στη νέα χιλιετία, η αλλαγή της φωτογραφίας από ψηφιακή σε αναλογική δεν είχε γίνει τόσο αισθητή. Υπήρχε πολύ περιορισμένος αριθμός από ψηφιακά μοντέλα φωτογραφικών μηχανών και αυτό φαίνεται και από τα γεγονότα της εποχής – και το πως αυτά αποτυπώνονται και δημοσιεύονται. Για παράδειγμα, το υλικό που υπάρχει από την ζοφερή ημέρα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του

⁷ Σελίδα που αναφέρει την ιστορία του λογισμικού Photoshop – site www.clippingthephotos.com

2001⁸, όπου έπεσαν οι «Δίδυμοι Πύργοι» στη Νέα Υόρκη, αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από αναλογικές φωτογραφίες και βίντεο. Όπως προαναφέρθηκε, υπήρχαν αντιδράσεις από τη φωτογραφική κοινότητα ως προς την «ψηφιακή εικόνα» και την επεξεργασία εικόνων, αλλά αυτό συνέβαινε κυρίως στο μέτωπο του φωτορεπορτάζ και τις δημοσιογραφίας. Υπόλοιποι κλάδοι και επαγγελματίες μέσα σε αυτούς, προτιμούσαν τη νέα ψηφιακή «οπτική», γιατί τους πρόσφερε σημαντικά εργαλεία και λειτουργίες – π.χ. οίκοι μόδας και σχετικά περιοδικά, σύντομα άρχισαν να επεξεργάζονται το υλικό που δημοσιεύουν με σκοπό να αφαιρούν τυχόν ατέλειες και «κακές» λεπτομέρειες⁹. Ακολουθώντας όλο και περισσότερο αυτό το πρότυπο, της επεξεργασμένης εικόνας και της – πιθανής – διαστρέβλωσης της φωτογραφικής «αλήθειας», όλη η κοινότητα της φωτογραφίας από τα μέσα μέχρι τα τέλη της δεκαετίας 2000, στρέφονται προς το «ψηφιακό».

1.2. Σημαντικές φωτογραφικές μηχανές – από την αναλογική στην ψηφιακή εποχή

Αν και τις προηγούμενες δεκαετίες έχουν υπάρξει πολλές καθοριστικές καινοτομίες στον τομέα της φωτογραφίας και της κατασκευής και παραγωγής φωτογραφικών μηχανών, από το 1950 μέχρι και σήμερα η εν λόγω εξέλιξη και ανάπτυξη συμβαίνει με πολύ ταχύτερους ρυθμούς και αφορά πολύ μεγαλύτερο κομμάτι καταναλωτών.

Ένας τρόπος να εξερευνηθούν και να αναλυθούν όλες αυτές οι αλλαγές, είναι μέσω της παρατήρησης και του σχολιασμού της τεχνολογικής εξέλιξης της φωτογραφικής μηχανής – και του ταξιδιού της προς την ψηφιακή εποχή. Με τη χρήση πληροφοριών που μαζεύτηκαν από τους ιστοχώρους petapixel.com¹⁰, camerabrands.org¹¹ και en.wikipedia.org¹², δίνεται η δυνατότητα να δημιουργηθεί ένας «χρονολογικός χάρτης» και να παρουσιαστούν μερικές από τις φωτογραφικές μηχανές που έγιναν ορόσημα της φωτογραφίας και της εξέλιξής της – στην εκάστοτε εποχή.

1954 – Leica M3

Η Leica M3 έγινε γνωστή χάρη στην ευκρίνεια εικόνας και την αξιοσημείωτη ευκολία που πρόσφερε ως προς την εναλλαγή φακών, μέσω της νέας βάσης φακών «bayonet M» που χρησιμοποιούσε. Η νέα τεχνολογία λειτουργούσε με τον φακό να «βιδώνει» πάνω στη φωτογραφική μηχανή και έκανε τη διαδικασία πολύ πιο πρακτική, εύκολη και ασφαλή - συγκριτικά με την προηγούμενη βάση φακού, τεχνολογίας «thread». Να σημειωθεί ότι η Leica δεν απέσυρε τους φακούς προηγούμενης τεχνολογίας, αλλά

⁸ Άρθρο σχετικό με την πτώση των «Δίδυμων Πύργων» - από το site www.history.com

⁹ Σελίδα για την εξέλιξη της φωτογραφίας – από το site www.britannica.com

¹⁰ Άρθρο για την εξέλιξη των φωτογραφικών μηχανών – από το site www.petapixel.com

¹¹ Άρθρο σχετικό με παλιές και vintage κάμερες – site www.camerabrands.org

¹² Καταχώρηση σχετικά με την εξέλιξη της τεχνολογίας της φωτογραφίας – www.wikipedia.org

φρόντισε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις κάμερες που έφεραν τη νέα τεχνολογία με έναν κατάλληλο αντάπτορα.

Φωτογραφία της Leica M3 – από το site www.kenrockwell.com

1959 – Nikon F

Η Nikon F, μια από τις πιο σημαντικές φωτογραφικές μηχανές της περασμένης εκατονταετίας, είναι η πρώτη αισθητικά προσεγμένη μηχανή τύπου SLR, η οποία συνδυάζει την τεχνολογία και τις σημαντικές λειτουργίες με την καλή αισθητική – και περεταίρω «θεσμοθετεί» αυτό το design μηχανών στη φωτογραφία. Φωτογραφικές μηχανές τύπου Single Lens Reflex ή αλλιώς SLR, είναι ο πιο διαδεδομένος τύπος φωτογραφικών μηχανών, που χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα (αν και, πλέον συναντάμε κυρίως DSLR ή Digital SLR).

Φωτογραφία της Nikon F – από το site www.mir.com.my

1972 – Polaroid SX-70

Η Polaroid, είναι μια εταιρία που τα προηγούμενα χρόνια έχει αναγνωριστεί για το έργο της, δημιουργώντας κυρίως «στιγμιαίες» (ή «instant») φωτογραφικές μηχανές, οι οποίες δίνουν στο χρήστη την ευχέρεια να εμφανίζει/τυπώνει τις φωτογραφίες μέσω της κάμερας – απαιτώντας βέβαια μια σχετικά πολύπλοκη σειρά ενεργειών¹³. Το 1972, εμφανίζει στην αγορά το πιο αναγνωρίσιμο μοντέλο – μέχρι και σήμερα – την Polaroid SX-70. Αυτή η «instant» SLR, εξαφανίζει τις δυσκολίες στην εμφάνιση φωτογραφιών και δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να έχει στα χέρια του τη (μικρού μεγέθους) φωτογραφία που έχει δημιουργήσει, σε μόλις (περίπου) 1 λεπτό. Επίσης, είναι άξιο αναφοράς ότι η νέα κάμερα φέρει μηχανισμό που της επιτρέπει να είναι πτυσσόμενη, μειώνοντας το μέγεθος της παραπάνω από το μισό.

¹³ Σελίδα με πληροφορίες για την Polaroid SX-70 – από το site www.edmondhistory.org

Φωτογραφία της Polaroid SX-70, «ανοιχτή» και «κλειστή» – από το site www.edmondhistory.org

1976 – Canon AE-1

Το 1976, περίπου 20 χρόνια μετά την κυκλοφορία της Nikon F, μια άλλη εταιρία-κολοσσός ονόματι Canon, έβγαλε στην αγορά την Canon AE-1, η οποία είναι η πρώτη φωτογραφική μηχανή SLR με μικροεπεξεργαστή¹⁴. Βασικά προτερήματά της ήταν ο minimal σχεδιασμός, το μειωμένο κόστος παραγωγής και υλικών και ο μικροεπεξεργαστής που πρόσφερε στους χρήστες σημαντικές λειτουργίες και διευκολύνσεις. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με έξυπνες τεχνικές μάρκετινγκ, οδήγησαν την Canon AE-1 στο να καταφέρνει συνολικό αριθμό πωλήσεων περίπου \$1.200.000, μόλις στους πρώτους 20 μήνες από την άφιξή της στην αγορά – με τα νούμερα να φτάνουν κοντά στα \$6.000.000 μέχρι το 1980 και την Canon να εκτοξεύεται στην «κορυφή της πυραμίδας». Με αυτή την επιτυχία της, στο μέλλον θα εμπνευστούν και θα οδηγηθούν πολλές εταιρίες στην παραγωγή νέων μηχανών SLR, που απευθύνονται και στοχεύουν περισσότερο στο μέσο καταναλωτή, παρά στους επαγγελματίες και τους πιο πλούσιους.

Επίσης, μια κάπως μη σχετική – αλλά ευχάριστη – πληροφορία¹⁵ είναι ότι «ο σχεδιαστής ήχου της Apple, Jim Reekes, ηχογράφησε τον ήχο της Canon AE-1 και τον χρησιμοποίησε για τον ήχο της λειτουργίας screenshot στους υπολογιστές Macintosh και, αργότερα, για τον ήχο του “κλείστρου” στην κάμερα του iPhone».

Φωτογραφία της Canon AE-1 – του Ivan Lo, από το site www.vintagecameralab.com

¹⁴ Άρθρο για την σημαντικές κάμερες τις ιστορίας – www.petapixel.com

¹⁵ Άρθρο για την σημαντικές κάμερες τις ιστορίας – www.petapixel.com

1980s – Η δεκαετία των SLR¹⁶

- **Pentax ME F (1981)**: πρώτη SLR μηχανή με ενσωματωμένο σύστημα αυτόματης εστίασης (auto-focus). Το εν λόγω σύστημα δε λειτουργούσε σωστά, με αποτέλεσμα η μηχανή να καταλήξει ένα μη επιτυχές προϊόν.
- **Ricoh XR-S (1982)**: η πρώτη SLR που λειτουργούσε/φόρτιζε με ηλιακή ενέργεια.
- **Pentax Super A (1983)**: η πρώτη SLR που διαθέτει LCD οθόνη για την εμφάνιση δεδομένων.
- **Nikon FA (1983)**: από τα πιο επιτυχημένα και σημαντικά μοντέλα της σειράς «F» της Nikon, είναι η πρώτη που χρησιμοποιούσε λειτουργία αυτόματης φωτομέτρησης, κάτι που σύντομα θα γινόταν μια σημαντική και προαπαιτούμενη προδιαγραφή στο μέλλον των φωτογραφικών μηχανών.
- **Minolta Alpha 7000 (1985)**: Η πρώτη SLR κάμερα με σωστό και λειτουργικό ενσωματωμένο σύστημα αυτόματης εστίασης (auto-focus). Ήταν επίσης η πρώτη που είχε αυτόματο μηχανισμό για τον χειρισμό (εγκατάσταση, αφαίρεση κ.ά.) του φιλμ.
- **Pentax SFX (1987)**: Φωτογραφική μηχανή SLR με πρωτοποριακό αυτόματο σύστημα φλας - και αυξομείωσης των επιπέδων της «έκθεσης» (exposure) του.
- **Canon EOS 650 (1987)**: Το πρώτο μοντέλο SLR της Canon που χρησιμοποιεί τη νέα βάση φακού EF ή αλλιώς «Electro-Focus»¹⁷. Με αυτή τη νέα τεχνολογία και την αντίστοιχη σειρά φακών που κυκλοφόρησε από την Canon, ο φακός διαθέτει, μεταξύ άλλων, ηλεκτρικό σύστημα αυτόματης εστίασης και ανταλλάσσει δεδομένα με την κάμερα, προκειμένου τα μηχανικά στοιχεία της κάμερας και του φακού να επικοινωνούν σωστά με τα ηλεκτρικά. Αυτό το σύστημα και οι λειτουργίες που προσφέρει και υποστηρίζει, φέρνουν την ψηφιακή εποχή της φωτογραφίας πολύ πιο κοντά.
- **Yashica Samurai Z-L (1989)**: Ένας κλώνος του μοντέλου Samurai Z της εταιρίας Yashica και η πρώτη μηχανή SLR σχεδιασμένη για αριστερόχειρες.

1992 – Kodak DCS 100

Έπειτα από την τεράστια επιτυχία της Canon AE-1 και την πολύ μεγάλη ποικιλία SLR μηχανών που κυκλοφόρησαν στην αγορά κατά τη δεκαετία του '80, η Kodak δημιούργησε την κάμερα DCS 100, την πρώτη DSLR ή Digital SLR, με ψηφιακό αισθητήρα. Το καινοτόμο προϊόν¹⁸, πλέον χωρίς την ανάγκη του φιλμ, χρησιμοποιούσε νέας τεχνολογίας ψηφιακό αισθητήρα 1.3 megapixel (ανάλυση) για τη λήψη των φωτογραφιών και, δυστυχώς, χρειαζόταν μια ολόκληρη υποστηρικτική ηλεκτρονική μονάδα με οθόνη για την αποθήκευση και την προβολή τους. Αυτό, σε

¹⁶ Σελίδα για την «Ιστορία της SLR κάμερας» - www.wikipedia.org

¹⁷ Σελίδα Canon EOS 650 – στο website www.wikipedia.org

¹⁸ Άρθρο για την σημαντικές κάμερες τις ιστορίας – www.petapixel.com

συνδυασμό με το κόστος των \$20.000, οδήγησε στην παταγώδη αποτυχία της Kodak DCS 100 στην αγορά – πουλώντας μόλις 987 τεμάχια.

Φωτογραφία της Kodak DCS 100, μαζί με την «ψηφιακή μονάδα» της – από το site www.nikonweb.com

1999 – Nikon D1

Μετά την αποτυχία της Kodak DCS 100 και το γενικό μονοπώλιο της Kodak που επικράτησε στα 90s (στο μέτωπο των ψηφιακών μηχανών) η Nikon κυκλοφόρησε το μοντέλο D1, την πρώτη ψηφιακή μηχανή στο στόλο της. Ίσως η πιο αξιοσημείωτη κάμερα μέχρι τώρα, εντάσσεται στην αγορά σε τιμή πάνω από 50% φθηνότερη από το αντίστοιχο μοντέλο της Kodak¹⁹. Έτσι λοιπόν, συνδυαστικά με την ευχρηστία, την τεχνολογία και τις λειτουργίες που προσφέρει, χαράσσει το δρόμο (από την αναλογική) προς την ψηφιακή φάση της τέχνης της φωτογραφίας και οδηγεί τους φωτογράφους μακριά από το film.

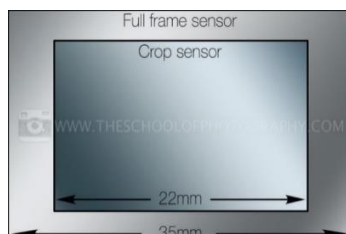
Φωτογραφία της Nikon D1 (μπροστά/πίσω όψη) – από το site www.fixationuk.com

2001 – Canon EOS-1Ds [APS-C έναντι full-frame - Canon Ελλάδα](#)

Περίπου 15 χρόνια μετά την τελευταία της μεγάλη προσφορά, η Canon επιστρέφει στην αγορά με την κάμερα EOS-1Ds, την πρώτη ψηφιακή μηχανή με «full frame»

¹⁹ Άρθρο για την σημαντικές κάμερες τις ιστορίας – www.petapixel.com

αισθητήρα. Όπως αναγράφεται και στο site της ίδιας της Canon²⁰, οι «full frame» αισθητήρες έχουν μεγαλύτερο οπτικό πεδίο, το οποίο πρακτικά καθορίζει το τι «βλέπει» η κάμερα. Ο νέος αισθητήρας, δίνει τη δυνατότητα στη μηχανή να παράγει πιο ποιοτικές εικόνες, με βασικά προτερήματα τον καλύτερο χειρισμό του βάθους πεδίου και της εστίασης. Ως αποτέλεσμα, αυτό το μοντέλο καθώς και οι αισθητήρες «full frame» έγιναν ανεκτίμητο στοιχείο – ειδικά στην επαγγελματική φωτογραφία και την ειδησεογραφία.

Απεικόνιση αισθητήρα «Full frame» έναντι αισθητήρα «Crop», μεγαλύτερος αισθητήρας συνεπάγεται με μεγαλύτερο αριθμό πληροφοριών που μπορούν να συλλεχθούν και να αποθηκευτούν στην κάμερα – από το site www.theschoolofphotography.com

2007 – Apple iPhone

Σε μια εποχή που η ψηφιακή φωτογραφία αναπτύσσεται πιο γρήγορα από ποτέ και τα κινητά τηλέφωνα έχουν πρόσφατα αρχίσει να συμπεριλαμβάνουν κάμερα, δε γίνεται να μη σχολιαστεί το πόσο σημαντική τεχνολογική εξέλιξη έφερε το iPhone²¹ μαζί του, όταν ανακοινώθηκε από την Apple το 2007. Μεταξύ άλλων σημαντικών καινοτομιών που πρόσφερε στην τεχνολογία και την ύπαρξη και τη χρήση smartphones στην καθημερινότητα, το iPhone, ενσωματώνει το concept του mobile photography και το φέρνει στο προσκήνιο. Με αποτέλεσμα, σιγά σιγά, η μεγάλη «σύγκρουση» των smartphones με τις φωτογραφικές μηχανές να πλησιάζει ολοένα και περισσότερο.

Το πρώτο iPhone της Apple – από το site www.dezeen.com

²⁰ Σελίδα για τις διαφορές των δύο τύπων αισθητήρων, στο site της Canon – www.canon.gr

²¹ Άρθρο για την σημαντικές κάμερες τις ιστορίας – www.petapixel.com

2008 – Canon 5D Mark II

Αντίστοιχα με την Canon EOS 1Ds, η Canon 5D Mark II είναι μια «full frame» ψηφιακή φωτογραφική μηχανή επαγγελματικών προδιαγραφών, η οποία μάλιστα υποστηρίζει τη δυνατότητα εγγραφής video σε Full HD ποιότητα (Full High Definition, 1080p). Ακολούθησε τα χνάρια της Nikon D90 που ήταν η πρώτη «full frame» κάμερα που υποστήριζε βίντεο (HD 720p ποιότητα) και βρέθηκε με μεγάλη άνεση στα χέρια επαγγελματιών και μη. Δημιούργησε ένα περιβάλλον «υβριδοποίησης», που είχε τις κάμερες φτιαγμένες με σκοπό να εξυπηρετήσουν διπλό σκοπό – τόσο καλή ποιότητα φωτογραφίας όσο και βίντεο – κάτι το οποίο αγκαλιάστηκε θερμά από το κοινό.

Canon EOS 5D Mark II – από το site www.canon.com

2008 μέχρι 2023

Τα τελευταία (σχεδόν) 15 χρόνια, ο τομέας της φωτογραφίας και του video ολοένα και εξελίσσεται, ενώ παράλληλα οι επιλογές και η απλούστευση της χρήσης των φωτογραφικών μηχανών αυξάνονται σημαντικά. Πλέον στην αγορά υπάρχει τεράστια ποικιλία ψηφιακών καμερών, άλλες γενικής χρήσης και άλλες με πιο εξειδικευμένες προδιαγραφές και λειτουργίες, επαγγελματικών προτύπων και μη. Μερικές από αυτές, οι οποίες είτε είναι ακόμα ενεργές στην αγορά, είτε με το αποτύπωμά τους βοήθησαν (ή βοηθούν ακόμα) έντονα την εξέλιξη της φωτογραφίας και της τεχνολογίας είναι²²: Canon 5D Mark IV, Canon 6D, Sony A7, Sony A6300, Pentax K-1, Nikon D780, Nikon D5300, Canon 1300D, Canon EOS M6, Nikon Z50, Leica M (Typ 240) και, σίγουρα, πολλές ακόμη.

Μετά την κυκλοφορία του iPhone, και έπειτα από την άφιξη του πρώτου Android smartphone, οι κινητές συσκευές αρχίζουν και εντάσσονται σαν εύχρηστα αντικείμενα στο θεσμό της φωτογραφίας και της καθημερινότητας. Τις περισσότερες φορές χρησιμοποιούνται είτε για προσωπική χρήση είτε συμπληρωματικά (σαν ένας επιπλέον, χαμηλότερης ποιότητας φακός), ενώ σε άλλες περιστάσεις αναπληρώνουν τελείως τις φωτογραφικές μηχανές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να ξεκινάει να δημιουργείται ένας διχασμός στους καταναλωτές. Με παράδειγμα το άρθρο στην ιστοσελίδα amateurphotographer.com²³, είτε σε προσωπικές συζητήσεις είτε σε επαγγελματικά πλαίσια, δεν είναι σπάνιο (πλέον) ένα κινητό να στέκεται επάξια δίπλα σε μια φωτογραφική μηχανή. Πλέον στο απόγειο της ψηφιακής εποχής, το κοινό

²² Χρονολογική καταγραφή μοντέλων καμερών – από το site www.dpreview.com

²³ Άρθρο «Smartphone εναντίον ψηφιακής μηχανής» - website www.amateurphotographer.com

εκμεταλλεύεται και εκτιμάει την «ευελιξία» και την χρηστικότητα στα ψηφιακά μέσα και, μάλιστα, πολλές φορές προτιμάει τέτοια χαρακτηριστικά έναντι της ποιότητας.

2. Αρχιτεκτονική

2.1. Η αρχιτεκτονική της Αθήνας στα 1950s-1960s και η εξέλιξη – και μεταμόρφωσή της – μέχρι σήμερα

Δυο περίοδοι κατά τις οποίες ο μοντερνισμός όρισε το αρχιτεκτονικό τοπίο της Αθήνας, ήταν η δεκαετία του 1930 και οι δεκαετίες του 50 και του 60. Η δεύτερη περίοδος όμως ήταν πιο σημαντική καθώς ήταν πολύ πιο μαζική. Η Αθήνα κατά τη μεταπολεμική περίοδο, αντιμετώπισε έντονες μετακινήσεις πληθυσμού εκτός της χώρας αλλά και στα αστικά κέντρα, λόγω καταστροφών που υπέστη η ύπαιθρος, και ως αποτέλεσμα προέκυψε το ζήτημα ανοικοδόμησης των αστικών περιοχών²⁴.

Για να δομηθούν νέα έργα, έπρεπε πρώτα να κατεδαφιστούν πολλά παλαιότερα, συμπεριλαμβανομένων και κάποιων νεοκλασικών κτιρίων. Η μοντέρνα αρχιτεκτονική αυτής της περιόδου αποτελεί σημαντική στιγμή μεταπολεμικής ανασυγκρότησης, μεταβαλλόμενων ιδεολογιών, κοινωνικοοικονομικής αλλαγής, αλλά και διαπραγμάτευσης μεταξύ παράδοσης και νεωτερικότητας.²⁵

Μετά τον πόλεμο και μέχρι τις αρχές του 50, η αστική τάξη χαρακτηριζόταν από τον συντηρητισμό και τη συσχέτιση της πολυτέλειας με την κλασική αρχιτεκτονική. Ως αποτέλεσμα, τα κτήρια της εποχής αυτής χτίζονταν με βάση έναν συντηρητικό μοντερνισμό, αλλά με πλούσιο διάκοσμο. Ο συντηρητισμός αυτός, ήταν απόρροια του αφαιρετικού κλασικισμού του Μεσοπολέμου που εστίαζε στα δημόσια κτήρια πάρα τις πολυκατοικίες. Η δεκαετία του 60 ωστόσο, χαρακτηριζόταν από ένα μείγμα μοντερνιστικών αρχών και την τάση προβολής μιας πιο προοδευτικής εικόνας για την πρωτεύουσα - και του συντονισμού της με την Δύση. Η προσπάθεια αυτή, έγινε στρέφοντας την προσοχή προς την ανοικοδόμηση δημόσιων κτιρίων, γνωστά και ως κτίρια «γοήτρου» κατά την Ελληνίδα αρχιτέκτονα Ελένη Φέσσα.²⁶

Αντιπροσωπευτικά έργα αυτής της προσπάθειας συντονισμού, με τα δυτικά ρεύματα και τον εκσυγχρονισμό είναι, η Αμερικανική Πρεσβεία του Walter Gropius και το ξενοδοχείο Χίλτον των Βουρέκα, Βασιλιάδη και Στάικου, σχεδιασμένα σύμφωνα με τον αμερικανικό κλασικίζον μοντερνισμό, με λειτουργική αισθητική και στόχο την προβολή και όχι την ένταξη στο αστικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια αυτής της περιόδου, η χώρα βρίσκεται σε κορύφωση πολιτιστικής δημιουργίας, όπου οι αρχιτέκτονες της εποχής επαναπροσδιορίζουν την ταυτότητά τους διεκδικώντας έναν πιο κοινωνικό ρόλο.²⁷ Την περίοδο που ακολουθεί, δημιουργούνται έντονες συζητήσεις (Συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν από τον

²⁴ Γιαννίσαρης Γ - «Η ελληνική μεταπολεμική αρχιτεκτονική»

²⁵ Μπούκας Δ. (2015) - Μοντέρνα αρχιτεκτονική στην Αθήνα 1950–1967: επιτυχίες και αποτυχίες

²⁶ Ελένη Φέσσα (2001), ΔΟΚΙΜΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

²⁷ Δελτίου του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, τεύχος 6 – 7, 1962, σελ. 2

Σύλλογο Αρχιτεκτόνων) που πραγματεύονται τον ρόλο των αρχιτεκτόνων στην βελτίωση του αστικού χώρου.²⁸

Ο αυξανόμενος πληθυσμός της Αθήνας, δημιούργησε μια ώθηση στην επέκταση των οικιστικών περιοχών και αύξηση των πολυώροφων πολυκατοικιών. Οι προσπάθειες πολεοδομικού σχεδιασμού με στόχο την δημιουργία αισθητικά ευχάριστων χώρων, είχε ως αποτέλεσμα και την ανάπτυξη ανοικτών πλατειών, πάρκων και πεζοδρόμων.

Είναι σημαντικό, ωστόσο, να αναφερθεί ότι παρά την τάση εκσυγχρονισμού και την κατεδάφιση πολλών νεοκλασικών στο κέντρο, υπήρξαν έντονες προσπάθειες να διατηρηθούν πολλά υπάρχοντα ιστορικά κτήρια. Η περιοχή της Πλάκας, γνωστή για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της, ήταν από τις περιοχές που διατήρησαν τον χαρακτήρα τους μέσα στο προοδευτικό κλίμα της εποχής. Αυτό οφείλεται στην «Μελέτη Ζήβα» του καθηγητή Αρχιτεκτονικής Διονύση Ζήβα, μαζί με την Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων.²⁹

Οι αρχιτέκτονες εκείνης της περιόδου προσπάθησαν να βρουν μια λεπτή ισορροπία μεταξύ της σύγχρονης ανάπτυξης και της διατήρησης της ιστορικής γοητείας της πόλης. Έτσι λοιπόν, παρατηρούμε πως αυτός ο διάλογος μεταξύ παράδοσης και προόδου, όρισε το κλίμα της δεκαετίας εκείνης. Χαρακτηριστικά των μοντέρνων δημοσίων κτιρίων εκείνης της περιόδου αποτελούν η λιτότητα, η λειτουργικότητα και οι αναλογίες.³⁰ Οι προσόψεις αποτελούνταν από τα ακόλουθα στοιχεία

- Την στοά στο ισόγειο με τα υποστυλώματα.
- Τον κύριο όγκο.
- Τη στέψη – τη διαφοροποίηση, δηλαδή, του ρετιρέ από τον κύριο όγκο.

Δυστυχώς, για την αρχιτεκτονική άνθιση του 60, τα πολεοδομικά ζητήματα της Αθήνας όπως οι στενοί δρόμοι και η κακή ταξινόμηση χώρου, δεν ευνόησαν την αρχιτεκτονική δημιουργία της εποχής. Οι πλειοψηφία των κτιρίων που σχεδιάστηκαν εκείνη την περίοδο, ήταν προορισμένα να υψώνονται επιβλητικά, αλλά ήταν συμπιεσμένα σε στενούς δρόμους και μικρά ορθογώνια ή τετράγωνα οικόπεδα, με περιορισμένες δυνατότητες διαμόρφωσης της όψης. Αυτό είναι εμφανές χαρακτηριστικό των περισσότερων κτιρίων που θα μελετηθούν παρακάτω, με εξαίρεση το ξενοδοχείο Hilton το οποίο έχει σχεδιαστεί από τον αρχιτέκτονα Εμμανουήλ Βουρέκα. Οι αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές παράμετροι του κτιρίου, προκάλεσαν αντιδράσεις και δίχασαν την κοινή γνώμη, δημιουργώντας πολλά σχόλια και συζητήσεις που αφορούσαν την καταστροφή του αστικού τοπίου.³¹ Παράλληλα, η αντιμετώπιση των νέων κτιρίων ως μονάδων και η αδιαφορία για το γειτονικό περιβάλλον, που τότε ήταν τα υπάρχοντα νεοκλασικά κτίρια, συντέλεσε στην έλλειψη ομαλής οπτικής μετάβασης από τα παλαιότερα κτίρια, στα νέα και πιο ογκώδη. Η έλλειψη ανανέωσης και συντήρησης των νεοκλασικών κτιρίων, δημιούργησε ακόμη

²⁸ Τζαχρήστα, Κ., Tzachrista, K., Φελέκη, Α. and Feleki, A. (2013) [online]

²⁹ Η Αθήνα στον χρόνο. (n.d.) – από το site www.archaiologia.gr

²⁹ Μπούκας Δ. (2015) - Μοντέρνα αρχιτεκτονική στην Αθήνα 1950–1967: επιτυχίες και αποτυχίες

³¹ ‘Βεβηλώνει τον Παρθενώνα’: Τα πρωτοφανές σε μέγεθος και πολυτέλεια ξενοδοχείο που δίχασε την Αθήνα – από το site <https://menshouse.gr>

μεγαλύτερη αντίθεση μεταξύ των νέων και των παλαιότερων και διαμόρφωσε την σύγχρονη εικόνα του κέντρου της Αθήνας.

Το αρχιτεκτονικό τοπίο της Αθήνας εν έτη 2024, χαρακτηρίζεται από βιώσιμες τεχνικές στο σχεδιασμό, την τεχνολογία και άλλο ένα κύμα ανάγκης για την αναδιαμόρφωση της εικόνας της πόλης³². Τα τελευταία χρόνια, παρατηρούμε μια αλλαγή στην προσέγγιση της αρχιτεκτονικής βιωσιμότητας. Αυτό είναι εμφανές μέσα από τα ενεργειακά αποδοτικά και φιλικά προς το περιβάλλον σχέδια, που είναι πλέον πιο διαδεδομένα. Τα κτίρια φέρουν στοιχεία όπως, πράσινες στέγες, ηλιακούς συλλέκτες και σύγχρονες τεχνικές μόνωσης που ευθυγραμμίζονται με την παγκόσμια έμφαση στην περιβαλλοντική συνείδηση. Επιπροσθέτως, βλέπουμε πως η σχεδιαστική βιωσιμότητα έφερε και μια τάση επαναχρησιμοποίησης και αναπροσαρμογής σε υπάρχοντα κτίρια. Σε μια προσπάθεια διατήρησης των δομών της πόλης, η αναπροσαρμογή αυτών των χώρων για νέους σκοπούς έγινε πιο κοινή (σημαντικό παράδειγμα αναπροσαρμογής είναι το ΕΜΣΤ, παλαιότερα γνωστό ως εργοστάσιο ΦΙΞ). Είναι σημαντικό να αναφέρουμε και τις αλλαγές στις ανάγκες και τον σχεδιασμό υφισταμένων κτιριακών δομών μετά την πανδημία (Covid-19). Οι νέες συνθήκες εργασίας εξ αποστάσεως ή εκ περιτροπής εργασίας, υπαγόρευαν νέες παραμέτρους στο τι σημαίνει εργασιακός χώρος. Αυτό αποτέλεσε πολύ σημαντικό παράγοντα και οδήγησε κτίρια επιχειρήσεων και γραφείων να μείνουν πίσω άδεια, δίνοντας έμφαση στην ταχύτητα με την οποία οι ανάγκες της σύγχρονης πόλης μεταβάλλονται, ακόμη και σε ένα τόσο σύντομο χρονικό διάστημα³³.

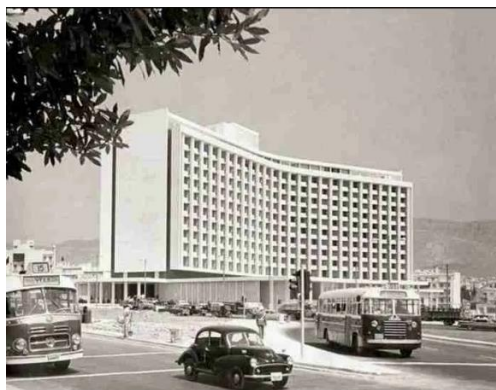
Κατά την διάρκεια του 21ου αιώνα βλέπουμε πως ο διάλογος, μεταξύ διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και καινοτομίας, συνεχίζεται. Ενώ υπάρχουν έντονες προσπάθειες συντήρησης ιστορικών τοποθεσιών και κτιρίων, η σύγχρονη αρχιτεκτονική βρίσκει τρόπους να συνυπάρχει με τις παλαιότερες δομές, συνήθως κάνοντας αναφορές στο γειτονικό χαρακτήρα αλλά και στην ιστορία της περιοχής (π.χ. Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος).

³² Παπαγκίκας, Γ. (2012). Πόσο 'μοντέρνα' είναι η σύγχρονη λόγια Ελληνική αρχιτεκτονική [online]

³³ Τσιλικά, Ε. and Βαρδόπουλος, Ι. (2020). Επανάχρηση κτιρίων: Ένα χρήσιμο εργαλείο στην εποχή του Covid – 19 – από το site www.huffingtonpost.gr

2.2. Σημαντικά αρχιτεκτονικά δημιουργήματα

Ξενοδοχείο Hilton

Το Hilton του Ε. Βουρέκα, είναι ένα πολύ ιδιαίτερο κτίριο, το οποίο φέρει χαρακτηριστικά των μοντέρνων κτιρίων της εποχής. Ο προσανατολισμός και η κάτοψη της στοάς «ανοίγεται» προς τις κύριες λεωφόρους γύρω του αλλά και προς την κατεύθυνση της Ακρόπολης, δημιουργώντας μια νοητή σύνδεση με το κέντρο της πόλης. Ωστόσο, το κτίριο δεν επιδιώκει να ενταχθεί στην χωροθέτηση της περιοχής στην οποία βρίσκεται. Η στοά του κτηρίου δεν ορίζεται από την τετράγωνη ή παραλληλόγραμμη κάτοψη που ορίζουν τα άλλα κτίρια και διαφοροποιείται από αυτά με την διαγώνια τοποθέτησή του. Η στοά του ισογείου, δημιουργεί το υπόβαθρο του εμβληματικού ξενοδοχείου.³⁴ Το κτίριο συνδυάζει την αρχαιοελληνική λιτότητα, (που υπήρξε έντονη στον μεταπολεμικό κλασικίζον μοντερνισμό) και την πολυτέλεια, χάρη στην χρήση Πεντελικού μαρμάρου στις προσόψεις του κτηρίου.³⁵ Πέρα από τα αισθητικά χαρακτηριστικά του, το ξενοδοχείο υπήρξε πρότυπο ξένων τουριστικών επενδύσεων για την εποχή, με αριθμό δωματίων να ξεπερνάει για πρώτη φορά τα 1000.³⁶ Στην τελευταία ενότητα της εργασίας, με τη σύνθεση φωτογραφιών, φαίνεται έντονα η εξέλιξη του αστικού τοπίου γύρω από το κτίριο, η αναβάθμιση του κυκλοφοριακού συστήματος αλλά και η αναδιαμόρφωση των πράσινων χώρων με την προσθήκη του «Δρομέα» του Κ. Βαρώτσου το 1988.

³⁴ Tsirkas, T. (n.d.) - Ξενοδοχείο Hilton – από το site www.doma.archi

³⁵ Θερμού, Μ. (2012), Ο αρχιτέκτονας του Χίλτον

³⁶ Τσακοπούλου, Έ.Ζ, Νούση, Ά.Α, (2020), Διερεύνηση της γυναικείας παρουσίας στην ελληνική μεταπολεμική αρχιτεκτονική

Αμερικάνικη Πρεσβεία

Η αμερικάνικη Πρεσβεία, ένα κτίριο – όραμα – του Walter Gropius, χαρακτηρίζεται από τον όγκο του κτιρίου. Απαρτίζεται από τα επιμήκη υαλοστάσια που δημιουργούν μια αίσθηση διαφάνειας μεταξύ του εξωτερικού και του εσωτερικού του κτιρίου.³⁷ Ο αρχιτέκτονας, κάνοντας επίκληση στην σημασία της δημοκρατίας, επέλεξε – με συμβολικό τρόπο – να προσδώσει στο κτίριο την αίσθηση διαφάνειας μεταξύ του λαού και του κράτους, μέσα από τις διάφανες όψεις του κτιρίου. Η λιτότητα, οι καθαρές γραμμές και η λειτουργική αισθητική, αντανακλούν το αρχιτεκτονικό πνεύμα της εποχής.³⁸ Στην σημερινή φωτογραφία (τελευταία ενότητα) θα παρατηρήσουμε την αναβάθμιση που έχει υποστεί το γύρω περιβάλλον, όπως η Λεωφόρος Βασιλίας Σοφίας, και η παρουσία γερανού στο βάθος που μάρτυρα την ύπαρξη νέων έργων στην περιοχή.

³⁷ Tsirkas, T. (n.d.). Index - Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα.

³⁸ Γερολυμπος, Γ. (2019), Ο 'ναός' του Μπαουχάους στην Αθήνα

Ιδιωτικές κατοικίες – κατοικήσιμα κτίρια

Οι ιδιωτικές κατοικίες που απεικονίζονται παραπάνω, υπογραμμίζουν την διαφορετική αρχιτεκτονική προσέγγιση που ακολουθούσαν τα κατοικήσιμα κτίρια ανά τις περασμένες δεκαετίες. Η διατήρηση του τοπικού ύφους, ιδίως γύρω από την περιοχή της Πλάκας³⁹, δημιουργεί μια έντονη οπτική σύγκρουση με τα «κτίρια γοήτρου» που αναγέρθηκαν την ίδια περίοδο (βλ. Αμερικανική Πρεσβεία). Παρατηρείται ότι οι κατοικίες αυτές, διατηρούν τα ανάγλυφα και διακοσμητικά στοιχεία στις όψεις τους. Σταδιακά, επιδιώχθηκε να ενταχθούν στο αστικό πεδίο της εκάστοτε εποχής. Συγκρίνοντας τις παλαιότερες με τις σημερινές φωτογραφίες (τελευταία ενότητα), βλέπουμε ότι με την πάροδο των χρόνων, ενώ τα κτίρια αυτά δεν έχουν αλλάξει αισθητά, το περιβάλλον γύρω τους είναι διαφορετικό. Η δημιουργία γραφείων, πολυκατοικιών, μεγάλων λεωφόρων και η αύξηση της κίνησης στο κέντρο, έχουν δημιουργήσει πλέον ένα πολύ διαφορετικό φόντο από αυτό του 60. Στην δεκαετία του 60, αυτές οι κατοικίες ήταν όμοιες με τα κτίρια που απάρτιζαν τον περίγυρό τους και απάρτιζαν ένα ομοιόμορφο φόντο στους δρόμους τις Αθήνας, ενώ πλέον ξεχωρίζουν από τις πολυκατοικίες και αποτελούν ένα μικρό κομμάτι ιστορίας μέσα σε μια σύγχρονη πόλη.

³⁹ Η Αθήνα στον χρόνο. (n.d.) – από το site www.archaiologia.gr

Πύργος Αθηνών

Ο «πύργος» των Αθηνών, είναι ένα κτίριο το οποίο κτίστηκε με αφορμή οικοδομικές διευκολύνσεις που παρείχε ο νόμος AN-395/68 (ΦΕΚ-95/Α/4-5-68), την περίοδο της δικτατορίας, ένας νόμος που επιχείρησε να ενισχύσει την οικονομική δραστηριότητα αυξάνοντας τους συντελεστές δόμησης, το διάταγμα γνωστό και ως «ελεύθερη δόμηση».⁴⁰ Ο Πύργος απαρτίζεται από δυο κτίρια που συνδέονται στο ύψος του πρώτου ορόφου, μέσω μιας κλειστής γέφυρας – γραφείου. Συμπεριλαμβάνει στοιχεία και λεπτομέρειες που ταυτίζονται με τον νεοκλασικισμό, όπως την στοά και τον μεγάλο κύριο όγκο. Η κάτοψη και η εσωτερική διαμόρφωση σχεδιάστηκαν με γνώμονα την λειτουργική αισθητική, ενώ κύριο οικοδομικό υλικό είναι το γυμνό τσιμέντο. Ο εν λόγω «πύργος», ήταν και παραμένει το ψηλότερο κτίριο ολόκληρης της χώρας, αγγίζοντας τα 108 μέτρα, γεγονός που τον κατέστησε τον πρώτο ουρανοξύστη στη χώρα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί η διαχρονικότητα του κτιρίου και ο ρόλος που παίζει στην σύγχρονη ταυτότητα της πόλης.

⁴⁰ Τρουσας, Φ. (2022), Σαν σήμερα, πριν από 50 χρόνια, εγκαινιάστηκε ο Πύργος των Αθηνών

Πλατεία Συντάγματος

Η κεντρικότερη και μεγαλύτερη πλατεία της πόλης, είναι συχνά, και στενά, συνδεδεμένη με σημαντικά γεγονότα της νεότερης ιστορίας. Ο σχεδιασμός της πλατείας ξεκίνησε το 1836, αλλά υπήρξαν πολλές παρεμβάσεις και ανασχεδιασμοί ανά τα χρόνια. Από το 1889 μέχρι το 1992, έγιναν αλλεπάλληλες παρεμβάσεις οι οποίες οδήγησαν στο να αλλάξει. Τη δεκαετία του '60, καταργήθηκαν και αφαιρέθηκαν οι γραμμές του τρένου, οι οποίες περνούσαν μπροστά από την πλατεία. Ταυτόχρονα, τα όρια της πλατείας μεταφέρθηκαν, ως προς την καλύτερη εξυπηρέτηση της αυξημένης κυκλοφορίας των αυτοκινήτων.⁴¹ Η βόρεια, η νότια και η δυτική πλευρά της, ορίζονταν από σημαντικά νεοκλασικά κτήρια και αξιόλογα οικοδομήματα του Μεσοπολέμου, τα οποία κατεδαφίστηκαν και αντικαταστάθηκαν από σύγχρονες κατασκευές. Ανάμεσα στις δυο φωτογραφίες (τελευταία ενότητα), παρατηρούμε την εξέλιξη του αστικού φόντου με την πάροδο του χρόνου αλλά και την διατήρηση της γενικής όψης της πλατείας.

⁴¹ Elia.org.gr (2020), Σύνταγμα (πλατεία) – από το site elia.org.gr

ΕΜΣΤ – Κτίριο ΦΙΞ

Το ΕΜΣΤ, γνωστό και ως «κτίριο ΦΙΞ», κατασκευάστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, καθώς η ζυθοποιία ΦΙΞ χρειαζόταν μεγαλύτερες υποδομές για να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη ζήτηση της αγοράς. Το 1957, η οικογένεια ΦΙΞ ανέθεσε στον αρχιτέκτονα Τάκη Ζενέτο, έναν από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους του μεταπολεμικού μοντερνισμού, την ανάπλαση και ανακαίνιση του κτιρίου.⁴² Η κατασκευή ολοκληρώθηκε το 1961, ενώ το κτίριο εγκαταλείφθηκε μόλις 9 χρόνια αργότερα. Ήταν ένα σημαντικό δείγμα αρχιτεκτονικής της δεκαετίας του 60, χάρη στην δυναμική φόρμα και στο επίμηκες σχήμα του. Κατά την ανακαίνιση που πραγματοποιήθηκε το 1961, η μορφή του κτιρίου είναι καθαρά εξωστρεφής, μέσω της διαπερατότητας που προσφέρουν τα υαλοστάσια και της έκθεσης του κτιρίου προς τα έξω. Το 2000, παραχωρείται ο ισόγειος χώρος του κτιρίου στο ΕΜΣΤ, ενώ 2 χρόνια αργότερα γίνεται η μόνιμη στέγη του μουσείου.⁴³ Έκτοτε, το κτίριο ανακαινίστηκε ώστε να ανταποκριθεί στις ανάγκες ενός μουσείου, ενώ η όψη του κτιρίου αναδιαμορφώθηκε απαντώντας στις τάσεις της εποχής. Η μορφή του μουσείου αλλάζει την άλλοτε εξωστρεφή φύση του κτιρίου, στρέφοντας πλέον την προσοχή του κτιρίου προς το εσωτερικό του, εκεί που στεγάζει τις συλλογές και τα έργα τέχνης. Μέσω των φωτογραφιών (τελευταία ενότητα), αυτή η στροφή είναι ιδιαίτερα αισθητή και τα χαρακτηριστικά που συνδέουν τις δυο φάσεις του κτιρίου τονίζονται. Η βιώσιμη αναδιαμόρφωση του κτιρίου για άλλου είδους λειτουργία είναι ένα από τα σημαντικά στοιχεία της ελληνικής αρχιτεκτονικής του 21ου αιώνα, και το ΕΜΣΤ αποτελεί ένα από τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα τέτοιας προσπάθειας.

⁴² Ντουρου Εμυ (2021). Το χρονικό της αναγέννησης του κτιρίου Φιξ

⁴³ Βατόπουλος, Ν. (2020). Φιξ – ΕΜΣΤ, στοίχημα για το μέλλον

Ανακεφαλαιώνοντας, διαπιστώνουμε ότι η αρχιτεκτονική αυτή αναδρομή, υπογραμμίζει την ανθεκτικότητα της πόλης, καθώς και την ικανότητά της να αναπροσαρμόζεται και να αλλάζει διαρκώς την ταυτότητά της. Η περίοδος του 60, βρίσκει την Αθήνα να αναδύεται από τις σκιές του πολέμου και να ασπάζεται μοντερνίστηκες αρχές. Αντίθετα, το 2023, η πόλη βρίσκεται σε έναν αρκετά έντονο οικοδομικό συντηρητισμό, κυρίως εξαιτίας της οικονομικής επικαιρότητας των τελευταίων δεκαετιών. Παρόλα αυτά, η αξία της αρχιτεκτονικής και η ενσωμάτωση σύγχρονων μεθόδων σχεδιασμού, ενισχύουν την τέχνη της και τη βοηθούν να εξελιχθεί και να «σταθεί» στις απαιτήσεις της εποχής. Η ανάπτυξη και ο ανασχεδιασμός υπάρχοντων χώρων, παίζει κυρίαρχο ρόλο στην διατήρηση της ταυτότητας της πόλης, παράλληλα απαντώντας στις σύγχρονες ανάγκες της. Ο διάλογος μεταξύ του «νέου» και του «παλιού», πλέον, γίνεται πιο ενημερωμένα και επιτυχημένα, ενώ η ολική εικόνα της πόλης συνεχίζει να αφηγείται μια ιστορία προόδου και εξέλιξης της ταυτότητάς της.

3. Συμπεράσματα, ανάλυση, λήψεις φωτογραφιών και τελικό αποτέλεσμα

Όπως είναι εμφανές από τις παραπάνω αναλύσεις και το νοητικό ταξίδι στο παρελθόν που πραγματοποιήθηκε, τόσο η τέχνη της φωτογραφίας όσο και η αρχιτεκτονική και ο πολεοδομικός σχεδιασμός της Αθήνας, έχουν εξελιχθεί και αλλάξει καθολικά στην πάροδο των περασμένων 7 δεκαετιών.

Η φωτογραφία έχει ανθίσει ραγδαία, όχι μόνο σαν μορφή τέχνης και έκφρασης ιδεών και απόψεων, αλλά και ως προς τον τρόπο με τον οποίο εντάσσεται στην καθημερινότητα και στη ζωή των ανθρώπων. Με μεγάλη ποικιλία ψηφιακών φωτογραφικών μηχανών και αμέτρητες επιλογές (και δυνατότητα συνδυασμού) φακών και εξαρτημάτων, πλέον η «τέχνη της απαθανάτισης αναμνήσεων» δεν αφορά μόνο τους επαγγελματίες και τους πλούσιους, αλλά οποιονδήποτε θέλει και έχει όρεξη να ασχοληθεί με αυτή. Μετά τη δεκαετία του 2010, και εν έτη 2024, είναι γεγονός ότι τα smartphones έχουν ενταχθεί πολύ έντονα στον τομέα της φωτογραφίας, διαθέτοντας πολύ ισχυρούς φωτογραφικούς αισθητήρες και δυνατότητες επεξεργασίας και βελτιστοποίησης εικόνας, ακόμα και κλάσματα δευτερολέπτων μετά τη στιγμή που γίνεται η λήψη της φωτογραφίας (post-processing). Αυτό βοηθάει ακόμα και μη επαγγελματίες ή αυτοδίδακτους φωτογράφους να έρθουν σε επαφή ή να έχουν ακόμα πιο εύκολα πρόσβαση σε φωτογραφικό εξοπλισμό, μέσω του κινητού τηλεφώνου τους. Να σημειωθεί, επίσης, ότι πλέον με την μεγάλη τεχνολογική εξέλιξη των τελευταίων χρόνων (π.χ. machine learning, A.I, αυτόνομα συστήματα, ηλεκτρικά αυτοκίνητα κ.ά.) συναντάμε ακόμα και ηλεκτρονικά συστήματα που μπορούν να χρησιμοποιούν φωτογραφικούς αισθητήρες, μέσω αλγορίθμων και άλλων διαδικασιών, έτσι ώστε να “διαβάσουν”, να

αναγνωρίζουν, να καταγράψουν το περιβάλλον τους και, σε πολλές περιπτώσεις, να αλληλεπιδρούν με αυτό (μέσω άλλων λειτουργιών, εργαλείων και διαδικασιών. What a time to be alive!

Η Αθήνα του σήμερα, αν και παραμένει μια πολυδιάστατη πόλη που φέρει μέσα της πολλά διαφορετικά στύλ, κουλτούρα πολλών χρόνων και διαφορετικές οπτικές (άλλες αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και άλλες βασισμένες στην ιστορία της) πλέον είναι σημαντικά πιο εκσυγχρονισμένη και εξευρωπαϊσμένη. Παρατηρούνται φανερά λιγότεροι “πράσινοι” και μη χτισμένοι ή ασβεστωμένοι χώροι και περιοχές, μεγάλη ποικιλία από μουσεία και αξιοθέατα, πολύ περισσότεροι δρόμοι και συνωστισμός οχημάτων, πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές (συνήθως και με αρκετά υψηλότερη οικοδομική πυκνότητα) και, τελευταίο και αρκετά σημαντικό, εντόνως αυξημένο αριθμό κτιρίων από εταιρίες και πολυεθνικές οι οποίες στεγάζονται σε διάφορα σημεία της πόλης. Κάνοντας μια βόλτα σήμερα, θα συναντήσει κανείς πολλά παρατηρήσιμα σημεία και κτίρια σε διάφορες περιοχές, ενώ τα «σημαντικά» σημεία και κτίρια παραμένουν συντηρημένα και όσο το δυνατόν ανέγγιχτα από το χρόνο – αν όχι πλήρως αναπαλαιωμένα.

Παρόλα αυτά, ακόμα και μετά από όλες τις εξελίξεις και τις αλλαγές που άγγιξαν την πόλη, ανά την πάροδο των χρόνων, κάποια κτήρια και σημεία της παραμένουν οριακά σχεδόν ακριβώς όπως ήταν 70 χρόνια πριν. Το μόνο που είναι πρακτικά διαφορετικό κοιτώντας μια σημερινή φωτογραφία τους, είναι η φωτογραφία καθαυτή – η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά της. Είναι λοιπόν εύλογο κανείς να συναρπάζεται με την ιδέα και να θέλει να συγκρίνει τις εικόνες και το φωτογραφικό αποτέλεσμα της “τότε” εποχής με του σήμερα.

Παρακάτω, μέσω παρουσίασης των φωτογραφιών σε δυάδες (ανά θέμα/τοποθεσία, «τότε» και «τώρα») μπορούμε να ψάξουμε και να παρατηρήσουμε όλες αυτές τις ομοιότητες και τις διαφορές στον κλάδο της φωτογραφίας και της αποτύπωσής της, ενώ παράλληλα βλέπουμε τις αλλαγές και την εξέλιξη στην αρχιτεκτονική της Αθήνας, καθώς και του εκσυγχρονισμού της.

Ξενοδοχείο Hilton, Αθήνα, 1960

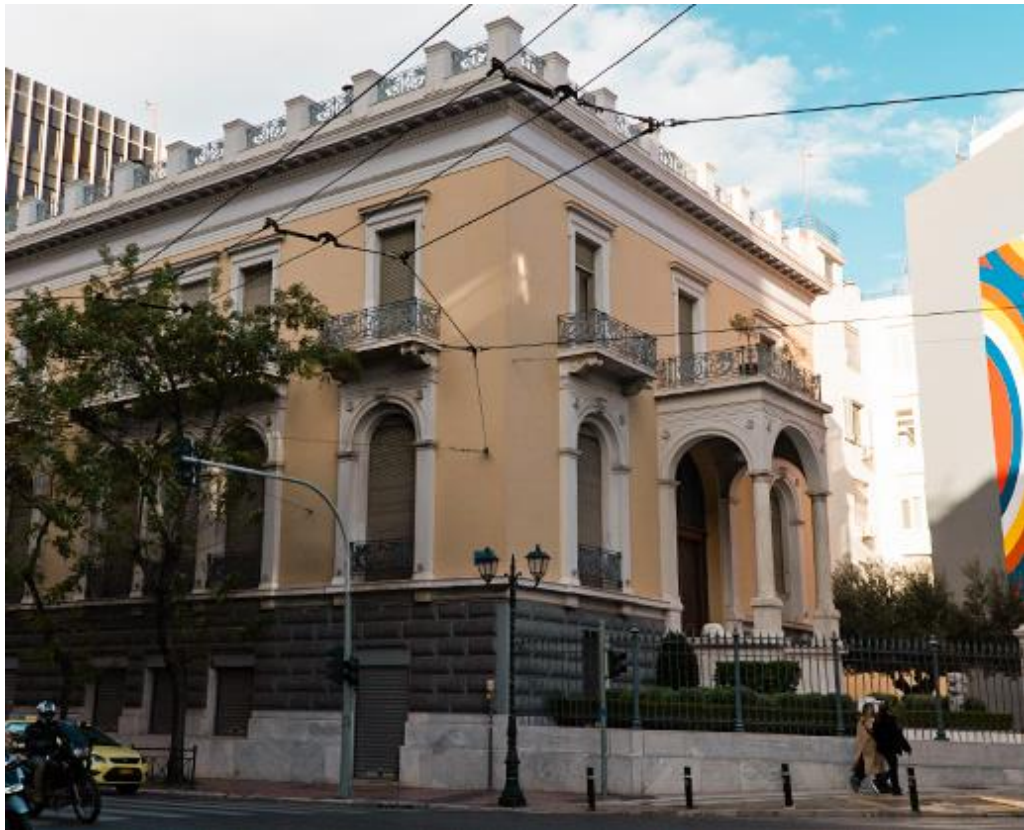

Εργοστάσιο ΦΙΕ – ΕΜΣΤ, Αθήνα, 1963

Ακαδημίας και Κανάρη, Αθήνα, 1961

Γαλλική Πρεσβεία, Βασιλίσσης Σοφίας, Αθήνα, 1965

Αμερικάνικη Πρεσβεία, Βασιλίσσης Σοφίας, Αθήνα, 1960

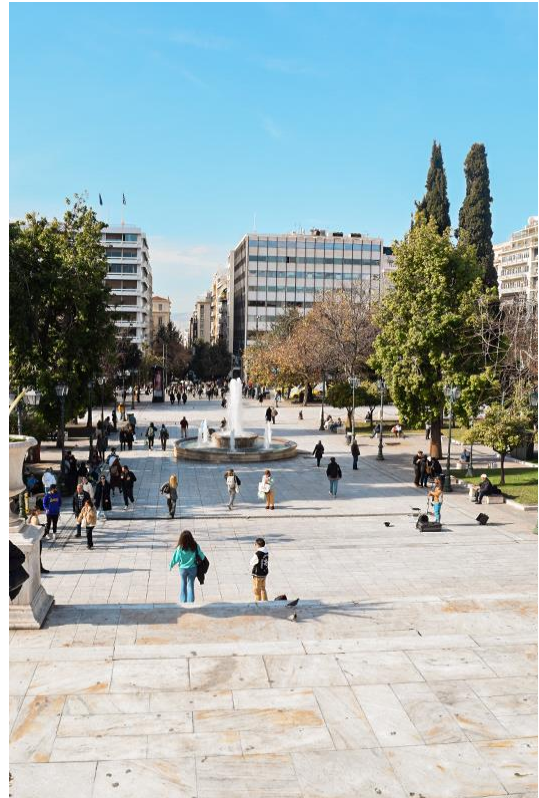
Πλάκα (Ρωμαϊκή Αγορά), οδός Επαμεινώνδα, Αθήνα, 1960, Παπαδήμος Δημήτρης

Νεοκλασικό κτίριο στη συμβολή των οδών Σκούφου και Ναυάρχου, Αθήνα, δεκαετία 1960, Παπαδήμος Δημήτρης

Πλατεία Συντάγματος, Αθήνα, 1960, Harry Weber

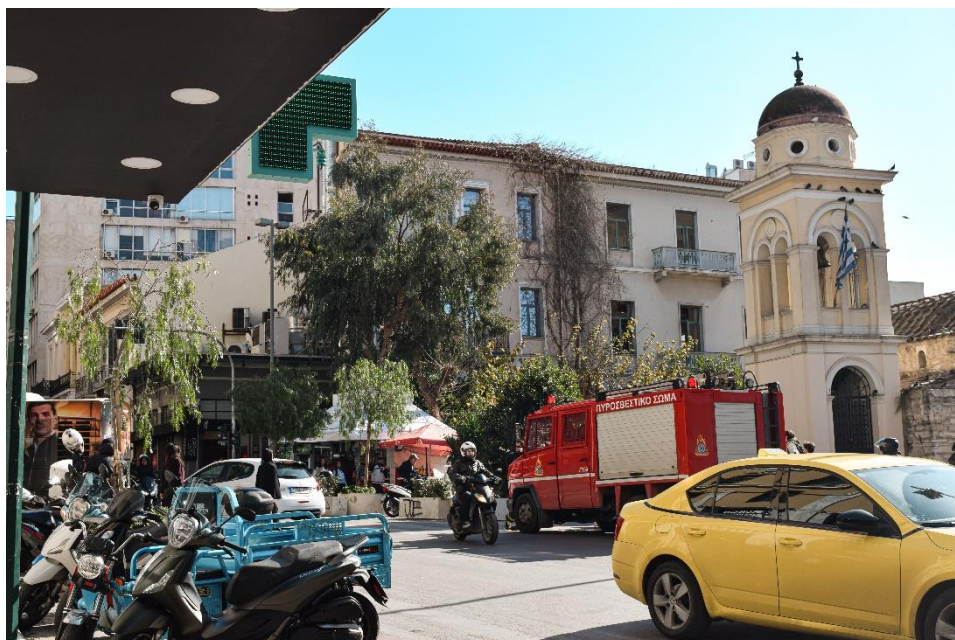

Ζάππειο Μέγαρο, Αθήνα, 1960, Παπαδήμος Δημήτρης

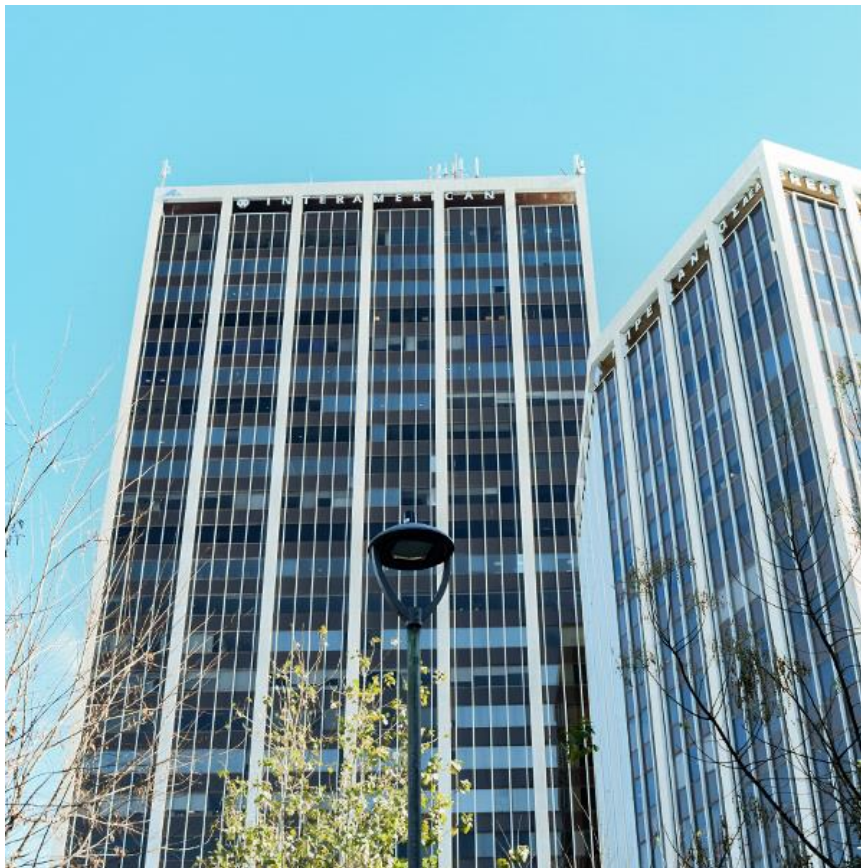

Πλατεία Μοναστηρακίου, Αθήνα, 1960, Παπαδήμος Δημήτρης

Πύργος Αθηνών, Αθήνα, 1960, Παπαδήμος Δημήτρης

4. Βιβλιογραφία

Μεταφρ. θέμα «Photography», ιστοσελίδα του Μουσείου Tate Modern - [Photography | Tate](#) – ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2024

Γιάνσον Χόρστ-Βάλντεμαρ, Γιάνσον Φ. Άντονι, *Ιστορία της Τέχνης*, Εκδόσεις «ΙΩΝ», σελ. 925-926

Άρθρο «Στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα», από Wikipedia - [Στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα \(1967 - 1974\) - Βικιπαίδεια \(wikipedia.org\)](#) – ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2024

Μεταφρ. άρθρο «9/11 Timeline», ιστοσελίδα history.com - [9/11 Timeline - Videos, World Trade Center Attacks | HISTORY](#) – ανακτήθηκε 29 Ιανουαρίου 2024

Μεταφρ. σελίδα «Perfecting the medium, c. 1900–c. 1945», ιστοσελίδα της εγκυκλοπαίδειας Britannica – [History of photography - Developments, Art, Science | Britannica](#) – ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2024

Μεταφρ. σελίδα «Photography c. 1945 to the 21st century», ιστοσελίδα της εγκυκλοπαίδειας Britannica – [History of photography - Digital Revolution, Artistic Expression, Documentary Evidence | Britannica](#) – ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2024

Σελίδα «Κώστας Μπαλάφας», από Wikipedia - [Κώστας Μπαλάφας - Βικιπαίδεια \(wikipedia.org\)](#) – ανακτήθηκε 10 Φεβρουαρίου 2024

«Ο φωτογράφος του '40 και της Εθνικής Αντίστασης με την ποιητική και ουμανιστική ματιά», από το website Photologio - [Κώστας Μπαλάφας - Ο φωτογράφος του '40 και της Εθνικής Αντίστασης με την ποιητική και ουμανιστική ματιά - Photologio](#) – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Μεταφρ. σελίδα «The history of Photoshop (1988-2021)», από την ιστοσελίδα [The History of Photoshop \(1988 - 2021\) - Clipping The Photos](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Μεταφρ. σελίδα/άρθρο «Cameras That Changed Photography Forever», από την ιστοσελίδα [Cameras That Changed Photography Forever | PetaPixel](#) – ανακτήθηκε 16 Ιανουαρίου 2024

Μεταφρ. άρθρο «Old Camera Brands List: A Comprehensive Guide to Vintage Cameras»– [\[2023\] Old Camera Brands List: A Comprehensive Guide to Vintage Cameras - Camera Brands](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Μεταφρ. άρθρο «The History of the single-lens reflex camera» του Wikipedia – [History of the single-lens reflex camera - Wikipedia](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Μεταφρ. σελίδα σχετική με την Polaroid SX-70, του μουσείου Edmond History – [Edmond History Museum](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Μεταφρ. σελίδα της *Canon EOS 650*, από το Wikipedia - [Canon EOS 650 - Wikipedia](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Σελίδα «APS-C έναντι full-frame – επεξήγηση της διαφοράς», στο επίσημο site της Canon - [APS-C έναντι full-frame - Canon Ελλάδα](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Σελίδα που εμφανίζει χρονολογική καταγραφή μοντέλων καμερών, από το site dpreview – [Product timeline: Digital Photography Review : Digital Photography Review \(dpreview.com\)](#) – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Μεταφρ. Άρθρο «*Smartphone vs Digital Camera: Which is better?*», από το [Smartphone vs Digital Camera: Which is better? - Amateur Photographer](#) – ανακτήθηκε 4 Φεβρουαρίου 2024

Γιαννίτσαρης, Γ. (n.d.), *Η ελληνική μεταπολεμική αρχιτεκτονική*. [online] Available at: <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/106-9.pdf> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Μπούκας, Δ. (2015), *Μοντέρνα αρχιτεκτονική στην Αθήνα 1950–1967: επιτυχίες και αποτυχίες* [online] Available at: <https://skeletos.gr/> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Τζαχρήστα, Κ., Tzachrista, K., Φελέκη, Α. and Feleki, A. (2013), *Από τον οραματισμό στην υλοποίηση: το σχολικό κτίριο των δεκαετιών '60 και '70* [online] - <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/7488> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Δελτίου του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, τεύχος 6 – 7, 1962, σελ. 2

Η Αθήνα στον χρόνο (n.d.) [online] – https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2018/11/%CE%A0%CE%BB%CE%AC%CE%BA%CE%B1_low-1.pdf – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

‘Βεβηλώνει τον Παρθενώνα’: Τα πρωτοφανές σε μέγεθος και πολυτέλεια ξενοδοχείο που δίχασε την Αθήνα. [online] - <https://menshouse.gr/extras/120132/tooraiotero-hilton-toy-kosmoy-i-istoria-toy-emvlimatikoy-ktirioy-poytha-vevilone-ton-parthenona> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Παπαγκίκας, Γ. (2012), *Πόσο ‘μοντέρνα’ είναι η σύγχρονη λόγια Ελληνική αρχιτεκτονική* [online] – <https://akea2011.com/2012/12/16/logiaelinikiarhitektoniki/> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Τσιλικά, Ε. and Βαρδόπουλος, Ι. (2020), *Επανάχρηση κτιρίων: Ένα χρήσιμο εργαλείο στην εποχή του Covid - 19*. [online] HuffPost Greece - https://www.huffingtonpost.gr/entry/epanachrese-ktirion-ena-chresimo-eryaleio-sten-epoche-toe-covid-19_gr_5f9319b7c5b6771969e027c8 – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Tsirkas, T. (n.d.), *Index - Ξενοδοχείο Hilton* [online] - <https://www.doma.archi/index/projects/3enodoxeio-hilton> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Βατόπουλος, Ν. (2020), *Φιξ – ΕΜΣΤ, στοίχημα για το μέλλον* [online] – <https://www.kathimerini.gr/culture/561138034/fix-emst-stoichima-gia-to-mellon/> – ανακτήθηκε 7 Φεβρουαρίου 2024

Τρουσας, Φ. (2022), *Σαν σήμερα, πριν από 50 χρόνια, εγκαινιάστηκε ο Πύργος των Αθηνών* [online] – <https://www.lifo.gr/culture/design/san-simera-prin-apo-50-hronia-egkainiastike-o-pyrgos-ton-athinon> – ανακτήθηκε 7 Φεβρουαρίου 2024

Ντουρου Εμυ (2021), *Το χρονικό της αναγέννησης του κτιρίου Φιξ* [online] - <https://www.documentonews.gr/article/to-xroniko-ths-anagennhshs-toy-ktirioy-fix> – ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2024

Elia.org.gr. (2020), *Σύνταγμα (πλατεία)* [online] – <http://www.elia.org.gr/research-tools/hotels/streets/sintagma/> – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Ελένη Φεσσά (2001), *ΔΟΚΙΜΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ*, Εκδόσεις «ΙΔΙΩΤΙΚΗ»

Θερμού, Μ. (2012), *Ο αρχιτέκτονας του Χίλτον* [online] – <https://www.tovima.gr/2012/09/30/culture/o-arxitektonas-toy-xilton/> – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Τσακοπούλου, Έ.Ζ, Νούση, Ά.Α, (2020), *Διερεύνηση της γυναικείας παρουσίας στην ελληνική μεταπολεμική αρχιτεκτονική: Αναστασία Τζάκου - Μυρτώ Κωστίκα - Σέβα Καρακώστα 3 μονογραφίες* [online] – <https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/49844> – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Tsirkas, T. (n.d.). *Index - Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα* [online] – <https://www.doma.archi/index/projects/amerikanikh-presbeia> – ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2024

Γερολυμπος, Γ. (2019), *Ο 'ναός' του Μπαουχάους στην Αθήνα* [online] – https://www.huffingtonpost.gr/entry/o-naos-toe-mpaoechaos-sten-athena_gr_5cdacc94e4b073aa0b3437d2 – ανακτήθηκε 3 Φεβρουαρίου 2024

Βιβλιογραφία – Φωτογραφίες

Φωτογραφία της Αμερικάνικης Πρεσβείας – <https://www.news247.gr/afieromata/spanies-fotografies-apo-mia-athina-pou-den-iparxei-pia/>

Φωτογραφία «Γωνία Ακαδημίας και Κανάρη» - elia.org.gr – <http://62.103.29.196:8080/eliasim/rec.aspx?id=434305>

Φωτογραφία της Γαλλικής Πρεσβείας – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/03.5.P.264.JPG

Φωτογραφία «Πλάκα (Ρωμαϊκή Αγορά), οδός Επαμεινώνδα. Λήψη από τη συμβολή της με την οδό Πανός» – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.18.36.JPG

Φωτογραφία «Ζάππειο μέγαρο, γενική άποψη» – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.29.11.JPG

Φωτογραφία «Πλατεία Μοναστηρακίου. Κάρο με άλογα που τρώνε, στο βάθος το καμπαναριό της Παντάνασσας» – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.07.110.JPG

Φωτογραφία «Πύργος Αθηνών, συμβολή λεωφόρου Μεσογείων και οδού Σινώπης» – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.22.80.JPG

Φωτογραφία «Εργοστάσιο ζυθοποιίας ΦΙΞ» – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/03.5.035.105.JPG

Φωτογραφία «Πλατεία Συντάγματος». 1960 – <https://www.lifo.gr/blogs/retronaut/i-kroyaziera-enos-stratioti-poy-egine-fotografos-stin-ellada-toy-60>

Φωτογραφία του Ξενοδοχείου Χίλτον – <https://www.news247.gr/afieromata/spanies-fotografies-apo-mia-athina-pou-den-iparxei-pia/>

Φωτογραφία «Νεοκλασικό κτίριο στη συμβολή των οδών Σκούφου και Ναυάρχου», Αθήνα, δεκαετία 1960 – http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.01.01.JPG

